

Märkning av GMO

Stödande instruktion för Livsmedelsverket och kommuner

EU-lagstiftningen ställer hårda krav på märkning av produkter som innehåller genetiskt modifierade organismer, GMO. Syftet är att konsumenten ska ha möjlighet att göra ett medvetet val. Här får du veta vad som gäller.

Varför GMO-märkning?

Konsumentens rätt till information om att genetisk modifiering använts för att framställa en produkt betonas i GMO-förordningarna. Information gör ett aktivt etiskt val möjligt för konsumenten i frågan om GMO i livsmedel. GMO-märkning är inte en fråga om hälsa och säkerhet för konsumenten eftersom Efsa endast ger ett positivt utlåtande för säkra GMO-produkter.

När ska ett livsmedel GMO-märkas?

Avsiktig användning av GMO i ett livsmedel ska alltid framgå av märkningen oavsett hur liten mängd som är tillsatt. Information om att ett livsmedel har sitt ursprung i GMO ska lämnas i alla steg i livsmedelskedjan.

Alla produkter som består av, innehåller eller har framställts av GMO ska märkas. På en produkt kan det till exempel stå "framställd av genetiskt modifierad soja". Även livsmedel som är framställda av GMO men som genom olika processer inte längre innehåller något DNA från en GMO ska märkas, till exempel tomatpuré, majsstärkelse och rapsolja.

Hur den obligatoriska märkningen ska utformas anges i artikel 13 i förordning (EG) nr 1829/2003 och i artikel 4.6 i förordning (EG) nr 1830/2003. Det är möjligt att ställa ytterligare krav i de enskilda besluten om godkännande av GMO-produkter. Se artikel 13.2 i förordning (EG) nr 1829/2003. I övrigt ska gällande bestämmelser om märkning och presentation av livsmedel på den svenska marknaden följas. De finns numera i förordning (EU) nr 1169/2011.

Om livsmedlet består av mer än en ingrediens och innehåller genetiskt modifierad majs ska orden "genetiskt modifierad" eller "framställd av genetiskt modifierad majs" stå inom parentes omedelbart efter "majs" i ingrediensförteckningen.

Exempel på angivande av ingredienser i ingrediensförteckning:

- majs (genetiskt modifierad)
- lecitin (framställd av genetiskt modifierad soja)
- stärkelse (framställd av genetiskt modifierad majs)
- rapsolja (framställd av genetiskt modifierad raps)

Uppgifterna får även anges i en fotnot till ingrediensförteckningen, men bokstäverna ska tryckas med minst samma teckenstorlek som ingrediensförteckningen. Märkningen ska vara lätt att förstå och får inte vara vilseledande för konsumenten enligt de generella märkningsreglerna. Formuleringar som "framställd med modern bioteknik" bör inte användas, se punkt 1d, artikel 13 i förordning (EG) nr 1829/2003.

Storkök och restauranger omfattas också av kravet på att lämna information om förekomst av GMO i livsmedel, se artikel 12 i förordning (EG) nr 1829/2003. Tolkningen av denna artikel är att rätter inte behöver märkas men att information om eventuell förekomst av GMO i mat, som serveras i storkök och restauranger, vid förfrågan ska kunna lämnas till gästen. Om storköket eller restaurangen säljer förpackade produkter måste de märkas i enlighet med kraven i GMO-förordningarna.

Det är inte tillåtet att kringgå lagstiftningen genom att märka produkter för säkerhets skull, exempelvis med texten "produkten kan innehålla GMO". Det förekommer att företag felaktigt märker sina produkter på detta sätt för att slippa dokumentation rörande oavsiktlig eller tekniskt oundviklig inblandning,

Undantag från märkningskraven

Livsmedel som av oavsiktliga eller tekniska skäl tillförts små mängder godkända GMO av en specifik ingrediens, behöver inte märkas. Se artikel 12.2 i förordning (EG) nr 1829/2003. Högst 0,9 procent av råvaran får vara GMO, utan att produkten behöver märkas. En förutsättning är att den GMO som oavsiktligt hamnat i produkten är riskbedömd och godkänd. I EU får icke-godkänd GMO aldrig förekomma i en produkt.

Exempel på undantag från märkningskraven:

- Konventionell majs som mals i en kvarn där det också har malts genetiskt modifierad majs kan oavsiktligt tillföras små mängder GMO från den genetiskt modifierade majsen.
- Oavsiktlig inblandning av GMO kan ske på fältet eller i kvarnen. Exempelvis kan pollen, som blåst från ett fält till ett annat, orsaka inblandning av GMO i ett parti livsmedel.

Företaget måste ha dokumenterat att man utfört alla relevanta åtgärder för att undvika inblandning av GMO.

Kontroll av GMO

För att undantaget från märkningsreglerna ska gälla, ska tillverkaren kunna visa att man vidtagit lämpliga åtgärder för att undvika GMO genom att följa ändamålsenliga rengöringsrutiner. Företaget kan också vidta en eller flera av åtgärderna i rutan här nedanför.

Exempel på vidtagna åtgärder för att undantas från märkningskraven:

- Kräva skriftligt intyg/ansvarsförbindelse från leverantören att denne ska leverera produkter som inte framställts av GMO.
- Erhålla information från leverantören om hur denne säkerställer sin försäkran (till exempel genom att i sin tur kräva ansvarsförbindelse från sin leverantör, ha olika produktionslinjer för produkter som innehåller respektive inte innehåller GMO, analyser av DNA-/proteinnehållande produkter).
- Göra egna analyser av DNA-/proteininnehållet i produkter.

Vad som krävs för respektive företag får avgöras från fall till fall. Det är dock viktigt att det fastställs att dokumentationen är tillräcklig och styrker att en eventuell inblandning av GMO är oavsiktlig eller oundviklig. Om så inte är fallet måste företaget även märka produkter som innehåller GMO under tröskelvärdet.

Vilka produkter ska inte märkas?

Enzymer, aminosyror och vitaminer framställda av så kallade genetiskt modifierade mikroorganismer (GMM) och där inget sådant material finns i slutprodukten, behöver inte märkas.

Kött, mjölk och ägg från djur som har utfodrats med genetiskt modifierat foder är inte genetiskt modifierade produkter och behöver därför inte märkas.

Andra produkter, som inte är livsmedel, omfattas inte av märkningskraven, till exempel kläder som är gjorda av genetiskt modifierad bomull och tvättmedel som innehåller enzymer producerade av genetiskt modifierade mikroorganismer.

Får man märka med "fri från GMO"?

Intresset från företagen att märka livsmedel med någon typ av "fri från GMO" ökar både i Sverige och i övriga EU. Ofta finns GMO-fri-märkningen i kombination med vissa typer av hälsopåståenden.

Enligt kommissionen är denna text inte tillåten då den uppfattas som vilseledande för konsumenten. Se artikel 7.1c. i förordning (EU) 1169/2011. Här står att "Livsmedelsinformation får inte vara vilseledande i synnerhet om det antyds att livsmedlet har speciella egenskaper, då i själva verket alla liknande livsmedel har sådana egenskaper..."

Utan..., fri från... (se exempel på vilseledande märkning i detta avsnitt)

Observera att i andra länder till exempel i Finland, Tyskland och Frankrike är sådan märkning tillåten under vissa premisser.

Senast uppdaterad 21 december 2017 Ansvarig grupp LK_Team Redlighet